

A tudományos és a közművelődési könyvtárak együttműködéséről

A II. országos könyvtáros-konferencia határozata elégtelennek ítélte azt a segítséget, amelyet az utóbbi években tudományos könyvtáraink a közművelődési könyvtáraknak nyújtottak. A konferencián a kérdés a beszámolón kívül csak két hozzászólásban (az OSZK helyettes vezetőjének és a hajdúszoboszlói járási könyvtár vezetőjének fölszólalásában) vetődött föl, s ez is jól mutatta, hogy e tekintetben nehézségek vannak, hiszen a hallgatás a kérdés tisztázatlanságát rejti, ez pedig következménye az e téren tapasztalható pangásnak, eredménytelenségnek. Waldapfel Eszter elvtársnő fölszólalása jól jellemezte a régifajta »pártfogolás« elavult, többnyire sikertelen módszereit. Valóban: az időnkénti kilátogatásokból, a futó benyomások alapján osztogatott tanácsokból álló ún. »patronálás« éppúgy nem vezethet *tartós* eredményre, mint az, ha a segítség a pártfogolt munkájának *helyette* történő elvégzésében merül ki. Tapasztalhattuk, hogy az ilyenfajta *formális* *segítés* tet-szetős volt, a jelentésekben — számsze-rűen kimutatva — szépen is hangzott (s senki sem vonja kétségbe: időt, munkát, fáradságot igényelt), ám rendkívül ké-részetelének bizonyult; a támogatás szü-netelése idején hamarosan kárba veszett az addig beleölt munka. Az elkészített leltár mellett újból fölszaporodott az új, leltározatlan művek serege; a jól elké-szített és rendezett katalóguslapok nem-sokára összekeveredtek; a megkezdett kölcsönzési eljárás abbamaradt, s így to-vább... *A könyvtárosok — különösen a szakszervezeti könyvtárosok — állandó cserélgetése, gyakran alkalmatlansága nem kevésbé tette lehetetlenné a párt-fogó munka eredménytelenségét, mint magának a módszernek célszerűtlensége.*

Úgy hisszük, a tudományos könyvtá-raknak a közművelődési könyvtárak szá-mára nyújtandó segítsége nem szűkít-hető csupán a »patronálás« fogalmába: sokkal többre, különféle módszereit, alkalmait kell kialakítanunk, mint az ed-digiek, olyanokat, amelyek *tartósíthatják* az eredményeket, állandóvá tehetik a két könyvtár típus kapcsolatát. Éppen ezért helyesebbnek tartjuk, ha nem csupán a tudományos könyvtáraknak a közműve-lődési könyvtárak számára adandó *segít-ségéről*, hanem általában a tudományos könyvtárak és a közművelődési könyvtá-rak *együttműködéséről* beszélünk. Ez együttműködés formái — tartalmuk lé-nyegében mindenütt itt is a segítség —

sokfélék lehetnek. Tán nem tűnik sze-rénytelenségnek, ha saját eddigi tapasz-talatainkra, a szegedi Egyetemi Könyvtár ez irányú tevékenységére hivatkozom, noha ez a lehetőségeket korántsem me-ríti ki.

1. A tél folyamán könyvtárunk — a könyvtárszakos hallgatókon kívül — négy megyei, két városi és három főhivatású üzemi szakszervezeti könyvtárost látott vendégül, átlagosan egy hónapig tartó könyvtári gyakorlatra. Ez idő alatt meg-ismerkedtek a földolgozás, az olvasószol-gálat főbb elméleti és gyakorlati kérdé-seivel, s távozásukkor egy nagy könyvtár munkájában való tevékeny részvétel él-ményét és emlékét vitték magukkal. Az a tapasztalatunk, hogy a közművelődési könyvtárak segítségével ez a módja ered-ményes, sőt tán sikeresebb is, mint a pártfogó tevékenység szokványos módja. Emellett szól az is, hogy a gyakorlaton részt vett könyvtárosok — még a vidé-kiek, más városbeliek is — kapcsolatban maradnak könyvtárunkkal.

2. A minimumvizsgára készülő Csong-rád megyei népkönyvtárosok részére könyvtárunk egézszenapos konzultációt tartott, összekapcsolva ezt az Egyetemi Könyvtár rövid megismertetésével.

3. Könyvtári kiadványaink között is több van, amely a közművelődési könyv-tárhálózat hasznát szolgálja. Bóday Pál tanulmánya (A szegedi Központi Ka-talógus terve és a Somogyi Könyvtár ajánló katalógusának kérdése) olyan könyvtártudományi dolgozat, amely az elmélet eredményeit egy nagymúltú köz-művelődési könyvtárunk égető gyakor-lati problémájára alkalmazza. Helyisme-reti bibliográfiáinkkal a megyei és vá-rosi könyvtárak hasonló tevékenységére próbáltunk ösztönzést és mintát adni. Ki-adványaink sorában helyet biztosítottunk a Somogyi Könyvtár egy dolgozója bi-bliográfiájának is (Ertsey Péter: A So-mogyi Könyvtár szegedi folyóirat- és hír-lapanyagának bibliográfiája), amely a helyismereti anyagban roppant gazdag Somogyi Könyvtár anyagát hivatott a tudományos kutatás számára föltárni.

4. A szegedi tudományos és közműve-lődési könyvtárak együttműködésének bevált kerete a több mint egy éve mű-ködő Szegedi Könyvtárközi Bizottság. A Könyvtárközi Bizottság — mely szerin-tünk más nagyobb városban is megte-remthető lenne, — az elmúlt évben nem csupán alapos helyzetföltérést végzett a

szegedi könyvtárügy számos területén, főként a szakszervezeti és az iskolai könyvtárak állapotának megvizsgálásával és az orvoslás módjaira vonatkozó javaslattételével, hanem főként három ponton teremtem termékeny együttműködést. Mindenekelőtt a beszerzés rendszeres, havi összeegyeztetésével egyaránt szolgálja a takarékosagot és a szegedi olvasók igényeinek minél tökéletesebb kielégítését. A Könyvtárközi Bizottság tevékenysége már önmagában is elegendő jogcím lenne arra, hogy szükségességét és eredményességét meggyőződéssel vallhassuk. De eredményesnek ígérkezik az együttműködés a helyi könyvtáros-továbbképzés rendszeres megindításában, a szakmai értekezleten való közös részvétellel, sőt talán hamarosan az együttes bibliográfiai tevékenység területén is, amely Szeged helyismereti bibliográfiáját lesz hivatva — hosszabb-lejártú terv keretében — elkészíteni.

5. Mindezek mellett az Egyetemi Könyvtár a patronálás szokásos módszereit is felajánlotta a városi Somogyi-könyvtárnak: ha a könyvtár igényli, dolgozóink szívesen átmennek hozzájuk, hogy akár a földolgozás, akár az olvasószolgálat, sőt hovatovább a bibliográfiai és könyvtártudományi munka területén is átadják tapasztalataikat. A közelmúltig könyvtárunk is segítette úgy a közművelődési könyvtárhálózatot, hogy bizonyos föladatokat helyette látott el. Nemrégem még ifjúsági kölcsönzést végzett, megalapította, és ellátta a város első fiókkönyvtárát, jelentős időt, munkát fordított az egyetemen kívüli városi dolgozók könyvtárral való ellátására, bibliográfiai tevékenysége során is számos olyan ajánlójegyzéket jelentetett meg, amelyet elsősorban a közművelődési könyvtárak hivatottak a dolgozók kezébe adni, s így tovább. Úgy gondoljuk, ma már közművelődési könyvtárhálózatunk elérkezett a fejlődésnek arra a fokára, ahol mindez fölöslegessé válhat, s az Egyetemi Könyvtár erre fordított erejét — sajátos hivatásának megfelelően, valamint a felsőoktatás és a tudományos kutatás erősödő sürgetésére — ezután az oktatás és kutatás szolgálatába állíthatja. Nincs szó arról, hogy az Egyetemi Könyvtár most ismét — mint a felszabadulás előtt tette — befelé fordulna, elzárkózna mai életünk könyvtári szolgálatára elől. Könyvtárunk ugyan a szépirodalmi könyveket kereső

egyetemen kívülieket a Somogyi-könyvtár vezetőivel együttműködve, fokozatosan átírányítja a városi dolgozók könyvigényeinek kielégítésére hivatott Somogyi-könyvtárba, ugyanakkor azonban még nagyobb mértékben biztosítja a szakirodalmat — a város és a környék pedagógusai, ipari, műszaki szakemberei, sőt a megye és a vidék mezőgazdászai, termelészövetkezetei részére, jórészt az Országos Műszaki Könyvtár, illetőleg az Országos Mezőgazdasági Könyvtár által biztosított könyvtárközi kölcsönzés bevált rendszere révén.

Amikor tehát könyvtárunk visszaadja sajátos föladatait a közművelődési hálózatnak, ugyanakkor természetesen — a vázolt módokon — a jövőben is segíti őket, hogy e föladatokat el tudják látni. Megyei és velük egyenrangú közművelődési könyvtáraink munkájának — amint a készülő könyvtári törvényerejű alrendelet tervezetéből kitűnik — immár szervezete részé lesz a bibliográfiai és könyvtártudományi munka. A kezdő lépések megtételében, a bibliográfiai és könyvtártudományi munka megtervezésében, megindításában (főként az első sorban szöbajóhetős helyismereti anyag feltárásában) tudományos könyvtáraink örömeit segítik közművelődési könyvtárainkat.

6. Végezetül a tudományos és a közművelődési könyvtárak együttműködésének, a közművelődési könyvtárak segítségének eleddig kiaknázatlan, kiváló lehetőségét látom a kölcsönös látogatásokban, tapasztalateserékekben. Beláthatatlan előnyei lennének, ha a különböző hálózat-hoz tartozó könyvtárak dolgozói egymás munkáját megismerhetnék, egymástól a helyszínen tanulhatnának. Könyvtárunk dolgozóinak a békéscsabai, debreceni, kecskeméti megyei és szegedi városi könyvtárakban tett egyéni és csoportos látogatásai azt mutatták, hogy a tanulságok kölcsönözsek lehetnek, s az, hogy a tudományos könyvtárak munkatársai megismerhetik a közművelődési könyvtárak belső életét, visszahat könyvtártudományi érdeklődésükre, figyelmüket a közművelődési könyvtárak problémáira irányítja, s ebből közvetve ismét a közművelődési könyvtárak húzhatnak hasznot. Eppen ezért e kölcsönös látogatásokat nagyon fontos lenne anyagilag megalapozni, és rendszeressé, tervszerűvé tenni.

Péter László